

tenens Evangelia et crucem Domini super caput A eum (b) usque ad primum gradum venire. Eodem tempore ecclesie rebus (c) præfecit (d) Valentinum notarium suum timentem Deum, et restitui fecit omnia vasa aurea et argentea, et pallia per omnes ecclesias. Eodem tempore initiata est basilica apostolorum Philippi et Jacobi. Quæ dum initiaretur fabricari, mortuus est *, et sepultus in basilica beati Petri apostoli sexto nonas Martias (e). Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrium, presbyteros viginti sex, diacones novem, episcopos per diversa loca numero quadraginta novem. Et cessavit episcopatus menses tres (f) dies viginti quinque.

Item adjecit Pelagius papa, et dixit: Peto ut petitionem meam confirmetis, ut si quis ille est qui promovendus est in sancta Ecclesia, ab ostiario usque ad gradum episcopatus, neque per aurum, neque per aliquas promissiones proficiat (vos enim omnes scitis quia hoc simoniacum est): sed si quis ille est doctus in opere Dei, bonam vitam habens, non per dationem, sed per bonam conversationem, jubemus

* Ex antiquis Vaticanæ basilicæ monumentis, quæ Manlius collegit, epitaphium Pelagio papæ inscriptum hoc recitatur:

*Terrenam corpus claudant hæc sorte sepulcra
Nil sancti meritis derogatur a vi.
Vivit in arce poli cælesti luce beatus,
Vivit et hic cunctis per pia facta locis.
Surgere iudicio certus, dextramque tenentem
Angelicam partem se rapiente manu.
Virtutum numeret titulos Ecclesia Dei,
Quos ventura ut sæcula ferre queant.
Rector apostolicæ fidei, veneranda relexit
Dogmata, quæ clare constituere Patres.
Eloquio curans errorum schismate lapsos,
Ut veram teneant corda placata fidem.
Sacra vit multos divina lege ministros,*

*Nil pretio faciens immaculata manus.
Captivos redimens, miseris succurrere promptus
Pauperibus, nunquam parta negare sibi.
Tristitia participans, læti moderator opimus
Alterius gemitus credidit esse suos.*

Additur eodem loco: Hic requiescit Pelagius papa, B qui sedit annos quatuor, menses decem, dies decem et octo. Depositus quarto nonas Martii. Hæc ex Baron. anno 559.

(a) In eodem et plebs deest.
(b) In eodem, jubemus eum deest.
(c) In eodem cod., ecclesie rebus deest.
(d) Idem cod., posuit.
(e) In eodem, sexto nonas Martias deest.
(f) Idem, duos

PELAGII PAPÆ I EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA (olim II.)

AD NARSETEM *.

Hortatur ut legatis auxilium præstet ad episcopos Ecclesie perturbatores corrigendos.

Pelagius, Narsæ patricio et duci in Italia ¹.

Quali nos de gloriæ vestræ studiis iudicio gratulemur, non solum vestram, sed multorum ac pene omnium credimus habere notitiam; et idcirco nunc de his quæ vobis presentibus ibi fieri stupemus, fiducialiter apud gloriæ vestram duximus conquerendum. Thracius siquidem atque Maximilianus nomina tantum episcoporum habentes, et ecclesiasticam ibi unitatem perturbare dicuntur, et omnes ecclesiasticas res suis usibus applicare: intantum ut contra unum eorum, id est Maximilianum, usque ad nos per tam longum iter, necessitate compellente, quidam infatigabiliter venientes, preces offerrent.

Ob quam causam Petrum presbyterum sedis nostræ, sed et Projectum notarium ad eadem loca duximus destinandos, ut ea quæ canonicis statutis a prædictis pseudoeπισcopis compererint commissa, vel digna debeant ibi ultione comperescere, vel eosdem ad vos usque perducere. Et ideo salutantes paterno

C affectu gloriæ vestram, petimus ut præfatis, qui a nostra sede directi sunt, in omnibus præbeatibus auxiliium; nec putetis alicujus esse peccati, si hujusmodi homines comprimuntur. Hoc enim et divinæ et humanæ [al. mundanæ] leges statuerunt, ut ab Ecclesie unitate divisi, et ejus pacem iniquissime perturbantes, a secularibus etiam potestatibus comprimantur. Nec quidquam majus est, unde Deo sacrificium possitis offerre, quam si id ordinetis, ut hi qui in suam et aliorum perniciosam debacchantur, competententi debeant vigore compesci.

EPISTOLA II (Olim III.)

AD EUNDEM.

Monet ut schismaticos coerceat.

D Non vos hominum vaniloquia retardent, dicentium quia persecutionem Ecclesia faciat, dum vel ea quæ committuntur reprimit, vel animarum salutem requirit ². Errant hujusmodi rumoris fabulatores. Non persequitur, nisi qui ad malum cogit. Qui vero malum vel factum jam punit, vel prohibet ne fiat; non persequitur iste, sed diligit. Nam si, ut illi putant, nemo nec reprimendus a malo, nec retrahendus a malo ad bonum est, humanas et divinas leges necesse

Duplex usurpata est hujus nominis declinatio, ut lectori facile patebit. EDIT.

¹ Ansel., lib. XII, cap. 48; Polyc., ibid.

PATR. L. LXIX.

² Polyc., lib. VII, tit. 5. Ansel., lib. XII, c. 45. Ivo. I. x, c. 95.

est evacuari, quæ et malis pœnam, et bonis præmia A
 Justitiâ suadente constituunt. Malum autem schisina
 esse, et per exterâs etiâ potestates hujusmodi ho-
 mines debere opprimi, et canonicæ Scripturæ aucto-
 ritas, et paternarum regularum nos veritas docet ¹.
 Quisquis ergo ab apostolicis divisus est sedibus, in
 schismate eum esse non dubium est, et contra uni-
 versalem Ecclesiam altare conatur erigere. Sed quid
 de talibus insertus Chalcedonensi synodo canon statu-
 at, gloria vestra consideret, ubi post alia sic dicit:
 Qui a communione seipsum suspendit, et collectam
 facit, et altare constituit; et noluerit vocanti episcopo
 consentire, et noluerit eidem acquiescere, neque obe-
 dire primo et secundo vocanti, hunc omnino dam-
 nari, nec unquam vel orationem mereri, nec recipere
 cum posse honorem. Si enim permanserit turbas faciens B
 et seditiosum comprimi. Et beatus Augustinus
 de talibus dicit (Enchir. c. 72): Multa etiâ cum
 invitis benigna quadam asperitate plectendis agenda
 sunt, quorum potius utilitati consulendum est quam
 voluntati. Nam in corripiendo filio, quantumvis as-
 pere, nunquam paternus amor amittitur: sit tamen,
 quod nollet, ut doleat, qui etiâ invitus videtur do-
 lore sanandus. Ecce videtis quemadmodum tanti
 testimonio Patris non persequatur coercendo talia,
 sed diligat emendando tales semper Ecclesia. Facite
 ergo etiâ vos, quod scientes intentionem Christiani-
 nitatis vestræ frequenter hortamur; et date operam
 ut talia fieri ultra non liceat, sed etiâ (quod vobis
 facillimum esse non dubito) hi qui talia præsumpserunt, C
 ad piissimum principem sub digna custodia diri-
 gantur. Recolere enim debet celsitudo vestra, quid
 per vos Deus fecerit tempore illo quo, Istriam et Ve-
 netias tyranno Totila possidente, Francis etiâ cuncta
 vastantibus, non ante tamen Mediolanensem episco-
 pum fieri permisistis, nisi clementissimum principem
 exinde retulissetis: et quid fieri debuisset, ejus ite-
 rum scriptis recognovissetis, et inter ubique serventes
 hostes, Ravennam tamen et is qui ordinabatur,
 et is qui ordinaturus erat, providentia culminis vesti-
 stri deducti sunt. De Liguribus, atque Veneticis, et
 Istriis episcopis quid dicam? quos idonea est excel-
 lentia vestra et ratione et potestate reprimere, et
 dimittitis eos in contemptum apostolicarum sedium
 de sua rusticitate gloriari: cum, si quid eos de judi-
 cio universalis synodi, quod Constantinopoli per pri-
 mam nuper elapsedam indictionem actum est, forte
 movebat, ad sedem apostolicam (quomodo semper
 factum est) electis aliquibus de suis, qui dare et ac-
 cipere rationem possent, dirigere debuerunt; et non
 clausis oculis corpus Christi Dei nostri, hoc est sanc-
 tam Ecclesiam lacerare. Nolite ergo dubitare hujus-
 modi homines principali vel judiciali auctoritate
 comprimere: quia regulæ Patrum hoc specialiter
 constituerunt, ut si qua ecclesiastici officii persona
 cui subjectus est restiterit, vel seorsum collegerit,

aut aliud altare crexerit, seu schisma fecerit; ista
 excommunicetur atque damnetur. Quod si forte et hoc
 contempserit, et permanserit divisiones et schisma
 faciendo, per potestates publicas opprimatur. Ecce,
 domine, quod animus vester forte timidus est, ne
 persequi videaris, de Patrum vobis auctoritate hæc
 breviter dirigenda curavit [L. curavi]: cum mille alia
 exempla et constitutiones sint quibus evidenter agnos-
 citur, ut facientes scissuras in sancta Ecclesia, non
 solum exsiliis, sed etiâ proscriptione rerum et dura
 custodia per publicas potestates debeant coerceri.

EPISTOLA III (olim IV).

AD NARSEN PATRICIUM.

*Ut schismaticos, a quibus fuerat injuste communione
 interdictus, reprimat.*

Pelagius Narsæ patricio ²

Relegentes litteras excellentiæ vestræ, de injuria
 quidem quam vobis iniquorum hominum præsumptio
 ingressit, valde doluimus. Sed quia scimus occulto
 Dei judicio animam vestram, etsi per aliorum iniqui-
 tatem et superbiam, et a contaminatione schismatis
 custoditam; egimus omnipotenti Deo gratias, qui
 etiâ de malis hominum actibus bona operari con-
 suevit. Nec enim sine illius providentia factum esse
 credendum est, ut insensati et perversi homines ad
 hoc usque prosilirent, ut suam divisionem catholi-
 cam esse credentes Ecclesiam, a sua vos pollutione
 prohiberent. Sic enim per misericordiam Dei etiâ
 nescientibus illis hoc factum est, ut a schismaticorum
 factione erati, catholicæ, quam diligitis, servari vos
 contigisset Ecclesiæ. Quamvis igitur vestra per illo-
 rum scelus utilitas facta sit, nolite tamen impunitam
 præsumptionem iniquorum hominum grassari permit-
 tere. Si enim hoc quod in vestram gloriam præsump-
 serunt, non fuerit vindicta compressum, quod in
 minoribus non valeant puniri, ambigi ultra non de-
 bet. Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem,
 et ne eis amplius talia committendi spiritus crescat,
 vestris coercionibus reprimentur. Ad hoc siquidem
 Dei nutu etiâ contra vos talia præsumperunt, ut
 alia vobis corrigentibus, ab eodem scelere alios posi-
 sitis, Deo propitiante, munire. Quales autem sint qui
 Ecclesiam fugiunt, Eufrasii vos scelera (quæ amplius
 occulta Deus esse noluit) evidenter informant: qui in
 homicidio quidem nec hominis necessitudinem, nec
 fratris charitatem, nec sacerdotii reverentiam cogi-
 tavit. Incestuoso autem adulterio etiâ ipsius vindic-
 tæ abstulit modum: quia, si adulterium punias,
 non remanet in quo vindicetur incestus. Si incestuoso
 ingeras pœnam, inultum crimen adulterii remanebit.
 Ecce de quo collegio sunt, qui quantum ad super-
 biam suam, injuriam vobis inferre moliti sunt; et
 quantum ad providentiam Dei, impollutos vos Eccle-
 siæ servaverant. Auferte tales ab ista provincia, uti-
 mini oblata vobis a Deo opprimendi perfidos occa-
 sione. Quod tunc plenius fieri poterit, si auctores

¹ 11, q. 9. *Si quis presb.* Actio 4 in ep. archiman-
 dritarum ad ipsum concil. Antioch. canon 5.

² Ansel., lib. xii, cap. 47. Polyc., ibid.

scelerum ad clementissimum principem dirigantur, A est] in schismate, et in eo maledictus, nec honorem et maxime Ecclesiæ Aquileiensi inuasor, qui et [forte episcopi poterit retinere nec meritum.

AD EPISTOLAS II et III (olim III et IV) PELAGII I

AD NARSETEM

ANIMADVERSIO CRITICA.

Quemadmodum v. cl. Antonius Pagi in *Critica Baronii epistolam 10 Pelagii I ad Childebertum ex duplici fragmento duarum plane diversarum epistolarum concertam esse animadvertit; ita plane et hoc idem aliis ejusdem Pelagii epistolis accidisse non dubito. Geminæ ad Narsetem epistolæ, illa nempe quæ num. 5 et altera quæ num. 3 apud Labbeum leguntur, unam eandemque continuatam epistolam exhibent in frag-*

mento quod Holstenius vulgavit, legiturque in Collectione Veneto-Labbeana tom. VI, et Valeriano patricio inscribitur: quod sane fragmentum primo quidem totam epistolam quintam ad Narsetem reddit, cui unica serie succenturiata est epistola 3. Nec sane geminæ illæ epistolæ argumentum habent diversum, neque altera ab altera sejungi commode possent.

EPISTOLA IV (olim V).

AD NARSEN PATRICIUM.

Monet ut Aquileiensem et Mediolanensem episcopos ad principem sub custodia dirigat.

Pelagius, Narsæ patricio ¹.

Istud est quod a vobis poposcimus, et nunc iterum postulamus, ut Paulinum Aquileiensem pseudoepiscopum, et illum Mediolanensem episcopum ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis; ut et iste qui episcopus esse nullatenus potest, quia contra omnem canonicam consuetudinem factus est, alios ultra non perdat; et ille qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpsit, canonum vindictæ subiaceat. Nec licuit alicui aliquando, nec licebit particularem synodum congregare: sed quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intelligunt, rationem, aut sponte ii qui salutem animæ suæ desiderant, ad apostolicam sedem pro recipienda ratione convenient, aut si forte (sicut de talibus scriptum est (*Prov. xviii*), *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit*) ita obstinati et contumaces extiterint, ut doceri non velint; eos ab eisdem apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquomodo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per sæculares comprimere potestates.

EPISTOLA V (olim VI).

AD EPISCOPOS TUSCIÆ.

Ipsos ob schisma reprehendit.

Dilectissimis fratribus Gaudentio, Maximiliano, Gerontio, Justo, Terentio, Vitali et Laurentio per Tusciam Annonariam, Pelagius.

Directam a vobis relationem, defensorem Ecclesiæ nostræ Jordane deferentem, suscipientes, satis mirati sumus ita vos apostolicæ auctoritatis oblitos, ut divisionem vestram ab universali Ecclesia meo etiam volueritis (quod absit) consensu firmari; et quos deicit popularem ignorantiam sacerdotali doctrina comprimere, in contumeliam sedis apostolicæ, plebis velle sequi iudicium. Nec ista dicentes, injuriam nostram

dolemus, quibus donante Domino propositum est in mansuetudine supportantes omnia fraternæ pacis vinculo custodire: sed (sicut diximus) divisionem vestram a generali Ecclesia, quam tolerabiliter ferre non potero, vehementer stupeo. Cum enim beatissimus Augustinus dominicæ sententiæ memor, qua fundamentum Ecclesiæ in apostolicis sedibus collocavit, in schismate esse dicit, quicumque se a præsulibus earundem sedium auctoritate vel communione suspenderit; nec aliam manifestet esse Ecclesiam, nisi quæ in pontificibus apostolicarum sedium est solidata radicibus: quomodo vos ab universi orbis communione separatos esse non creditis, si mei inter sacra mysteria secundum consuetudinem nominis memoriam reticetis, in quo, licet indigno, apostolicæ sedis per successionem episcopatus præsentis tempore videtis consistere firmitatem?

Sed ne apud vos forte, vel apud greges qui vobis commissi sunt, de fide nõ tra aliqua possit remanere suspicio, hoc dilectionem vestram certissime nosse desidero, me illam, donante Domino, custodire fidem quam sacra apostolorum doctrina constituit, quam Nicænæ synodi firmavit auctoritas, quam Constantinopolitanæ, Ephesinæ primæ, et Chalcedonensis, sanctarum synodorum explanavere sententiæ, nec quidquam de prælatarum synodorum definitionibus vel imminuisse me aliquid, vel auxisse, aut in aliquo permutasse; sed omnia, Deo propitio, quæ ab illis de fidei puritate conscripta sunt, inviolabiliter custodire: anathematis nihilominus iudicio subdens, quisquis ad suprascriptarum quatuor synodorum fidem vel ad beatissimi Leonis præsulis apostolicæ sedis Tomum, qui in Chalcedonensi est synodo confirmatus, aliqua ex parte vel infirmandum quoquomodo, vel in dubium (quod absit) deducendum aliquando consenserit. Hac igitur dilectio vestra fidei nostræ professione munita, ignorantiam hominum (sicut sacerdotibus decet) in spiritu mansuetudinis edocere festinet, et a prava intentione modis omnibus revocare atque unitati Ecclesiæ reddere. Quod si quis forte etiam post hæc aliquem sibi superesse credit scrupulum; ab insano tumultu desinens, ad nos ma-

¹ Ausel., lib. xii, c. 4. Polyc. lib. i, tit. 15.

gis venire festinet : ut ex his quæ dubitat , rationali satisfactione percepta , letus , Deo propitio , cognita veritate , universali reformetur Ecclesiæ. Nos enim (secundum apostolicam sententiam) parati sumus *ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea quæ in nobis est fide (I Petr. III)* : quia in nullo nos a sanctis Patribus, custodiende nos divina gratia, cognovimus deviasse. Dominus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. Dat. xv calend. Mart., anno 15 post consulatum Basilii viri clarissimi.

EPISTOLA VI (olim VII).

AD UNIVERSUM POPULUM DEI.

De fide catholica.

Pelagius episcopus universo populo Dei.

Vas electionis beatissimus Paulus apostolus , cum de Judæis in Christo necdum credentibus loqueretur, zelum eos D. i habere professus est, sed ne ex hoc sine culpa esse crederentur, consequenter adjecit : *Sed non secundum scientiam (Rom. x)* : ut eos necessarie per doctrinam a Deo sibi creditam ostenderet emendandos. Quod testimonium nostro etiam tempore convenire charitas vestra non ambigit : quia etsi zelum Dei in quorundam mentibus esse deprehendimus, in hoc tamen quod suspicionibus quibusdam sine notitia veritatis se concusserunt atque concutiunt, et quod se a visceribus unicæ matris Ecclesiæ nefaria animositate discerpunt, sine scientia eos esse non dubium est. Et possemus [possumus] quidem totius causæ rationem ad sedandos rumores hominum, divina nobis cooperante misericordia, fiducialiter explicare; nihilque contra fidem Patrum contraque quatuor synodorum firmitatem ullatenus esse tentandum [tentatum], lucidissimis approbationibus demonstrare; magisque id actum, ut memoratarum synodorum firmitas contra omnes inimicos immobili soliditate consisteret. Sed quia hoc his qui lacte potius quam solido cibo nutriendi sunt (*I Cor. III*) necessarium esse non duximus, ut (sicut memoratus Docteur gentium dicit) inter perfectos loquenda sit sapientia : hoc interim quod etiam parvulis abunde sufficiat, ad notitiam omnium deferendum esse perspeximus. Id autem est, ut fidem meam annexa subter professione definiam, in qua, Deo propitio, et rectæ me apostolorum doctrinæ et Patrum inhærere vestigiis evidenter appareat, ut per vos, qui zelum Dei etiam cum scientia possidetis, cæteris innotescat, quos operante Domini nostri gratia, non sine vestra mercede ab irrationabili divisionis suæ malo confidimus liberandos.

De sanctis vero quatuor conciliis, id est Nicæno

A trecentorum decem et octo, Constantinopolitano centum quinquaginta, Ephesino primo ducentorum, sed et de Chalcedonensi sexcentorum triginta, ita me protegente divina misericordia sensisse, et usque ad terminum vitæ meæ sentire toto animo et tota virtute profiteor, ut eas in sanctæ fidei defensione et damnationibus hæresum atque hæreticorum, ut pote sancto firmatas Spiritu, omnimoda devotione custodiam : quarum firmitatem, quia universalis Ecclesiæ firmitas est, ita me tueri ac defendere profiteor, sicut eas decessores meos defendisse non dubium est : in quibus illum (*S. Leo*) maxime et sequi et imitari desidero, quem Chalcedonensis synodi auctorem movimus existisse; qui suo congruens nomini, ejus se membrum qui de tribu Juda leo exstitit, vivacissima fidei sollicitudine evidenter ostendit. Similem igitur suprascriptis synodis reverentiam me semper exhibiturum esse confido, et quicumque ab iisdem quatuor conciliis absoluti sunt, me esse orthodoxos habiturum, nec unquam in vita mea, Deo nos in omnibus protegente, aliquid de sanctæ et veræ prædicationis eorum auctoritate minuere.

B Sed et canones, quos sedes apostolica suscepit, sequor et veneror, et Deo adjuvante defendo, neque vel de hac professione relicere aut discedere aliquando promitto. Epistolas etiam beatæ recordationis papæ Cælestini, Sixti et præ omnibus beati Leonis, nec non etiam successorum ejus, Hilarii, Simplicii, Felicis, Gelasii, Anastasii, Symmachi, Hormisdæ, Joannis, Felicis, Bonifacii, Joannis alterius, et Agapeti, pro defensione fidei catholicæ, et pro firmitate suprascriptarum quatuor synodorum, et contra hæreticos, tam ad principes quam ad episcopos, vel quoslibet alios per Orientem et Illyricum atque Dardaniam, aliasque provincias diversis temporibus missas, inviolabiliter, adjuvante Christo Domino nostro, me custodire profiteor, et omnes quos ipsi damnaverunt habere damnatos; et quos ipsi receperunt, præcipue venerabiles episcopos Theodorum et Iban, me inter orthodoxos venerari.

C Hæc est igitur fides mea et spes mea, quæ in me dono misericordiæ Dei est : pro qua maxime paratos nos esse debere, beatus Petrus ad respondendum omni poscenti nos rationem (*I Petr. III*). Cum hac professione me vivere opto, cum ipsa ante tribunal Christi assistere : per hanc a peccatis meis absolvi me credo, et ad dexteram gloriæ divina misericordiæ deportandum. Quicumque autem aliud senserit, crediderit, prædicaverit, hunc anathematizat sancta et universalis Ecclesia Dei. Deus vos incolumes custodiat, filii dilectissimi. Amen.

ADMONITIO JACOBI SIRMONDI, S. J.

DE ORDINE SEQUENTIUM EPISTOLARUM

Quo nunc ordine a nobis digestæ sunt, hunc ipsum exhibent codices antiqui, Pithæanus et Lirinensis, atque Arelatensis adeo ille unde primum descriptæ et ad Baronium cardinalem missæ, in lucem prodierunt. Sed

summo viro, ut ordinem interpolaret, fecit corrupta in antigrafo quod acceperat ejus epistolæ subscriptio, ubi anno 15 scriptum fuerat pro anno 16 Basilii; quod mendum veterum eorundem librorum ope sustulimus.

EPISTOLA VH (olim VIII).

AD SAPAUDUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Salutatoria priusquam a Sapaudo litteras acciperet.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

Quæ nobiscum omnipotentis Dei gratia fuerit operata, ad charitatem tuam credimus fuisse perlatum; pro qua re ad nos destinari convenerat, ut visitatione communi magno invicem gaudio fruere mur. Nos tamen fraternæ memores charitatis, præsentium portitorum occasione reperta, officium fraternæ salutationis impendimus, optantes ut alterna in timore Domini charitate viventes, mutuo frequenter refoveamur alloquio. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data IV nonarum Juliarum, anno 15 post consulatum Basilii viri clarissimi (An. Christi 556).

EPISTOLA VIII (olim IX).

AD EUMDEM.

Modeste laudes rejicit quibus illum Sapaudus in litteris suis ornat.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

Fraternitatis vestræ grata nobis colloquia Felice viro honesto deferente suscepimus; quibus recensitis, communi Domino ac Deo nostro insufficientes gratias egimus, quia dilectionis tuæ incolumitatem, quæ nobis est desiderabilis, eorum testificatione cognovimus. Ea autem quæ in nostris laudibus facundia oris vestri disseruit, quanquam vos congruentem vobis rem fecisse manifestum sit, nos tamen nihil nostrum ex omnibus quæ dicta sunt agnoscentes, reverentiam magis incurrimus, illud doctissimi viri ad animum producentes, qui dixit: Sicut vera laus ornat, sic falsa castigat. Multum enim vitæ nostræ ac morum verba charitatis vestræ mensuras excedunt. Optamus tamen ut sanctorum omnium precibus et vestris orationibus faciat nos Deus tales existere, quales vos esse ex bona voluntate pinxistis. Atque ideo salutantes debito charitatis affectu, indicamus nos, inventa ante hoc parvum tempus occasione quorundam de provincia vestra Romam venientium, tanto amoris vestri fervore fuisse succensos, ut impatienter ferremus hujusmodi opportunitatem silentio præterire. Scribentes namque gloriosissimo communi filio Childeberto regi, etiam ad charitatem tuam litteras, quales sub brevitate temporis potuimus dictare, transmisimus. Quædam autem nobis, sicut scripsistis, proprio ore litterarum vestrarum in compendio portitor intimavit, quæ nos non mediocriter permoverunt, admirantes nimirum qua ratione tam nova res fuerit usurpata; et necesse habemus solliciti esse, ut si quis venerit, non facile nobis, tanquam ignaris, subripere aliquid videatur. Melius tamen fraternitas tua faciet, si cognoscens illos quos suspicamini ad nos esse venturos, etiam vos personam instruatam ex omni parte dirigatis, quæ eis possit obsistere: quia cum epistola vestra nihil de causa contineat, si hic qui nobis modo ex voluntate vestra verbo suggestit, tunc apud nos nequeat inveniri, videbitur nos accusatoris officium suscepisse. Quod si a tua charitate persona dirigitur, nostrum est, et pro

A affectu quem vobis impendimus, et pro rei gestæ novitate, salva æquitate, competentem illi quem dilectio tua miserit, præbere favorem. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data decimo sexto calendis Octobris, anno 15 post consulatum Basilii viri clarissimi.

EPISTOLA IX (olim X).

AD CHILDEBERTUM REGEM.

Anathema dicit iis qui de fide aliter sentiunt quam in epistolis Leonis et in concilio Chalcedonensi continentur. Reliquias sanctorum mittit per Hominem-bonum subdiaconem.

Domino filio gloriosissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius episcopus.

B Rufinus vir magnificus, legatus excellentiæ vestræ, nobis dixit quod et in provinciis Galliarum quidam semina scandalorum sparserunt, dicendo quid contra fidem catholicam, quod Dominus non patitur, admissum. Et quamvis a transitu divæ memoriæ Theodoræ Augustæ nullas de fide quæstiones Ecclesia Dei in partibus Orientis Deo miserante formidet, sed quædam capitula extra fidem fuerint agitata, de quibus longum est ut epistolari possint complecti sermone: hoc breviter, secundum admonitionem præfati magnifici viri Rufini, ad sanandum animum vestrum, vel omnium fratrum et coepiscoporum nostrorum in Galliæ regionibus consistentium, faciendum esse prospeximus: dicentes anathematizare nos, et alienos ab æternæ vitæ præmiis judicare, quicumque ab illa fide quam beatæ recordationis papa Leo in suis epistolis prædicavit, et quam Chalcedonense concilium, sequens eundem præsulem, edita definitione suscepit, in una syllaba, aut in uno verbo, vel in sensu, erravit aliquando, aut declinavit vel declinaverit aliquando. Quibus se ita habentibus, non attendat celsitudo vestra, nec fratres nostri episcopi, fabricas eorum hominum qui scandalis delectantur: quoniam hæc ipsa ita contigerunt, ut cum pater vester clementissimus imperator omnes hæreses, quæ Constantino-poli episcopos suos et ecclesias, cum magnis redditibus et vasorum diversitate, usque ad tempora imperii ejus habuerunt, everterit, et sublatis basilicis eorum atque redditibus, omnibusque aliis rebus, catholicis tradiderit. Hi ergo qui in ipsis erroribus remanserunt, conglobati sunt in unum, et agunt vehementer, qualiter Ecclesiam catholicam scindant atque perturbent. Nam et huc in Italiam, quandiu nos in Constantino-poli fuimus, de nomine nostro chartas mittebant, dicendo quasi nos dixerimus fidem catholicam fuisse corruptam. Nunc vero etiam contra nos afferunt hæc chartas tacitis nominibus, ut nesciatur quis eas misit. Sed sic faciunt Christiani qui in Constantino-poli sunt, dum eos constat non esse Christianos. Maxime tamen Nestorianæ hæresis homines, pro eo quod Nestorius duas naturas in Christo separatas quidem et divisas astruxerit, fraudulentè moliantur dicere non longe ab intellectu esse Chalcedonensis synodi et papæ Leonis, dum Nestorium, pro eo quod divisas duas naturas assereret, ipso dogmate beati

papæ Leonis constat esse damnatum. Hæc breviter A insinuanda esse excellentiæ vestræ curavimus, ut ille ardor fidei vestræ, et unitatis amor, non alicujus perversi hominis fabulas, aut chartas superfluas permittat attendi : quia et hic simplices aliquos episcopos, et nescientes prima elementa fidei, sollicitaverunt, ut nec rationem ipsam intelligant, nec discernant quantum sit bonum a fide catholica non errare; sed si qua sunt alia quibus crimen ab hæreticis patitur sancta Ecclesia refutare. Quis enim patitur ut Nestorii vel sectatorum ejus blasphemias, pro eo quod duas naturas in Christo separatas, id est divinas esse asstruxerit, catholicæ fidei existimet concordare? Ut autem nos diu tribulationes Constantinopoli pateremur, illa res fecit quam breviter superius tetigimus : quoniam vivente Augusta, quidquid in ecclesiasticis causis movebatur, suspectum habuimus. Nam pater vester clementissimus imperator, et beati papæ Leonis dogma, et Chalcedonensis synodi fidem nullo modo unquam patitur violari. Reliquias vero tam beatorum apostolorum quam sanctorum martyrum, jam quidem per servos Dei monasterii Lirinensis direximus. Sed et nunc quas legati vestri poposcerunt, eos misisse signamus, deputantes Hominem bonum subdiaconum ex clero Ecclesiæ nostræ, a quo usque ad fratrem et coepiscopum nostrum Sapaudum jubente Domino deferantur. Data in idus Decembres, anno 15 post consulatum Basillii viri clarissimi, per Rufinum legatum (Anno Christi 556).

Subscriptio.

Pelagius misericordia Dei episcopus Ecclesiæ catholice urbis Romæ, exemplari epistolæ nostræ subscripsi.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI
ad annum Christi 556, n. 7, 8.

Epistola Pelagii ad Childebertum regem in id. Decemb. anni 556 scripta, ex duabus aliis, quarum altera ad Childebertum, altera ad Justinianum a Vigilio data fuerat, consarcinata est. Hæc duarum epistolarum, ad Childebertum scilicet et ad Justinianum, consarcinatio, nemini huc usque observata, quæ tamen non videtur in dubium revocanda. Finis enim et initium epistolæ quæ ad Childebertum regem scripta supponitur, spectat ad Gallias et ad Francorum regem, qui, ut liquet ex alia Pelagii epistola, Rufinum, Romam ad Pelagium papam miserat : qui postulavit ut pontifex vel Childeberto significaret se per omnia B. Leonis scriptis assentiri, vel propriis verbis confessionem suæ fidei ad eundem destinaret. Id constat ex alia Pelagii ad Childebertum regem epistola, in qua pontifex ait : *Veniens Rufinus vir magnificus, legatus excellentiæ vestræ, confidenter a nobis, ut decuit, postulavit quatenus vobis aut beatæ recordationis papæ Leonis tomum a nobis per omnia conservari significare debuissimus, aut propriis verbis nostræ confessionem fidei destinare.* Hujusmodi petitionis ratio hæc fuit quod semina scandalorum in provinciis Galliarum a quibusdam spargebantur, quasi quid contra fidem catholicam in quinta synodo generali peractum esset. Quare Pelagius litteris hoc anno ad Childebertum tertio idus Decembres missis, illam petitionem implevit, et anathema dixit iis qui de fide aliter sentiebant quam in epistolis sancti Leonis et in concilio Chalcedonensi continebatur. Artifex epistolæ de qua agitur refert priorem ejus partem ad Childebertum, ab initio usque ad hæc verba : *Quoniam hæc ipsa ita*

contigerunt, sicuti et posteriorem ab his verbis : *Reliquias vero tam beatorum apostolorum quam sanctorum martyrum, jam quidem per servos Dei monasterii Lirinensis direximus, et cætera usque in finem.*

Reliqua omnia in epistola ad Childebertum contenta desumpsit consarcinator ex aliquibus litteris a Vigilio papa a Justinianum imp. datis. Nam hæc verba verbi gratia non nisi ad imperatorem Constantinopolitanum scripta sunt : *Hæc ipsa ita contigerunt, ut cum pater vester clementissimus imperator omnes hæreses quæ Constantinopoli episcopos suos et ecclesias, cum magnis redditibus et vasorum diversitate usque ad tempora imperii ejus habuerunt, everterit et, sublati basilicis eorum atque redditibus, omnibusque aliis rebus catholicis, tradiderit.* Certum est autem Justinum Seniore hæreticorum basilicas orthodoxis tradidisse, et Justinianum ejus filium adoptivum fuisse ; cum contra Clodoveus Magnus Childeberti pater, nec appellatus est imperator, præsertim a pontificibus Romanis, neque aliquis Francorum rex hæreticorum ecclesias Constantinopoli evertere potuit. Ad hæc auctor illius epistolæ infra ostendit imperatorem quem alloquitur alium non esse quam Justinianum : *Ut autem nos diu tribulationes Constantinopoli pateremur, illa res fecit quam breviter superius tetigimus : quoniam vivente Augusta (nempe Theodora, quam jam in eadem epistola nominat) quidquid in ecclesiasticis causis movebatur, suspectum habuimus. Nam pater vester clementissimus imperator, et beati papæ Leonis dogma, et Chalcedonensis synodi fidem nullo modo unquam patitur violari.* Ubi loco patitur legendum passus est. Mitto alia in ea epistola memorata quæ dici non potuerunt ab alio pontifice Romano quam a Vigilio post suum Constantinopoli in Siciliam reditum. Denique inter partes tres, quibus epistola illa consuta, nulla connexio est, ut legenti patet.

EPISTOLA X (olim XI).

AD SAPAUDUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Commendat illi redditum Hominis boni subdiaconi, atque ut Placido patri suo suggerat de comparandis Romanique mittendis vestibus quæ in pauperes erogentur.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

Quia legati filii nostri gloriosissimi regis Childeberti, beatorum apostolorum Petri et Pauli, et aliorum sanctorum martyrum reliquias poposcerunt, necesse habuimus Hominem bonum subdiaconum de clero nostro dirigere, qui eas usque ad fraternitatem tuam cum reverentia deportaret. Et ideo salutantes hortamur ut quesita occasione, sive navi, sive terrene, cum talibus personis de quibus nulla periculi possit esse suspicio, ad nos eum juvante Domino remittatis. Ea autem quæ pro honore charitatis tuæ a nobis supradicti legati poposcisse noscuntur, parati sumus Deo juvante concedere. Sed nisi litteras tuas per te acceperimus, sicut etiam decessores nostri postulantes tuis decessoribus præstiterunt, superfluum judicavimus ultro transmitters. Sed mox ad nos, juvante Domino, unum de clero tuo cum litteris direxeris, si Dominus voluerit, et si vixerimus, promittimus nos esse facturos. Præterea hortamur, viro magnificentissimo filio nostro, patricio Placido genitori tuo dicas, ut quod de pensionibus possessionum Ecclesiæ nostræ collectum est, aut per suum hominem, aut per harum nobis dignetur dirigere portitorem : quia Italiæ prædia ita desolata sunt, ut ad re-

cuperationem eorum nemo sufficiat. Et si possibile est, ut nobis de ipsis solidis saga tomentacia, quæ pauperibus erogari possint, et tunicas albas, aut cucullas, vel colobia, aut si quæ aliæ species in provincia fiunt, quæ pauperibus, ut diximus, erogari debeant, nobis exinde facite comparari, et opportunitate navis inventa dirigite, ut maximas fraternitatis gratias referamus, dum in hujusmodi sollicitudinem nostram providentia charitatis tuæ relevari contigerit. Hortamur etiam ut Anastasium fratrem Pauli defensoris Ecclesiæ ad nos faciatis occurrere. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data XIX kalendas Januarias, anno 15 post consulatum Basili viri clarissimi.

EPISTOLA XI (olim XII).

AD SAPAUDUM ARELATENSEM.

Vices illi suas in Gallia delegat, palliique usum impertitur.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

Majorum nostrorum, operante Dei misericordia, cupientes inhærerere vestigiis, et eorum actus divino juvamine in omnibus imitari, charitati tuæ per universam Galliam sanctæ sedis apostolicæ, cui divina gratia præsidemus, vices injungimus. Hoc enim antiquitatis memoria docet, hoc etiam Romana testantur scrinia a sanctis Patribus et decessoribus nostris tuis decessoribus esse concessum : ut illius nobilis petreæ sempiterna soliditas, supra quam Dominus Salvator noster propriam fundavit Ecclesiam a solis ortu usque ad occasum, primatus sui apicem successorum suorum auctoritate, tam per se quam per vicarios suos, firmiter obtineret. Nos autem, sicut dicit beatus Apostolus, non in immensum gloriamur, sed secundum mensuram regulæ qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad vos. Nec enim quasi non pertinentes superexcedimus nos (Cor. x). Sic ergo participata sollicitudine sanctam Dei universalem Ecclesiam nostri per Dei gratiam rexere majores. Hinc est quod et nos fraternitati tuæ hujusmodi curas injungimus, ut sedis nostræ vicarius institutus, ad instar nostrum in Galliarum partibus primi sacerdotis locum obtineas, et quidquid ad gubernationem vel dispensationem ecclesiastici status gerendum est, servatis Patrum regulis et sedis apostolicæ constitutis, divini judicii consideratione dispenses; talemque te in custodiendis canonibus sancta conversatione demonstras, qualem tanti loci decet esse vicarium: memor sententiæ beati Pauli apostoli, qua Timotheum discipulum sollicitè magister informat dicens: Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis angelis ejus, ut hæc custodias sine præjudicio, nil faciens in aliam partem declinando (1 Tim. v). Ut erogaetur, charissime frater, auctoritas pontificis, et pastoris mansuetudo, per nos tibi locum vicarii, sicut et decessoribus tuis, noveris gratiæ largitate concessum. Quia licet apud Deum non sit acceptio personarum, tuam tamen charitatem etiam carnali generatione constat esse præclaram. Et ideo convenit ut quanto in te Dominus multiplicia bona largitus est, tanto in sacerdotalibus actibus probi-

litate morum exhibeas clariorem. Scriptum est enim: Cui commendaverunt multum, plus petent ab eo (Luc. xii). Usum quoque pallii tibi alacriter affectuoseque concedimus, pariter etiam pallium dirigentes, ut in tanti loci fastigio constitutus, præclaro quoque habitu decoreris scituris omnibus ecclesiastici gradus hominibus, nullam haberi licentiam, sine formata tuæ charitatis, ex quacunque Galliarum parte longiores petere regiones; ne prohibita præsumentes ipsi se proprio videantur privare officio. Hæc igitur per Flavianum diaconum et Nestorium subdiaconum Ecclesiæ tuæ, per quos epistolas tuas accepimus, scribenda esse curavimus. In quorum etiam conversatione laudabile tuæ charitatis agnovimus institutum. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data III nonas Februarii, anno 16 post consulatum Basili viri clarissimi.

EPISTOLA XII (olim XIII).

AD CHILDEBERTUM REGEM.

Significat se vices suas et pallii usum Sapaudo concessisse, quem regi commendat.

Domino filio merito gloriosissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius.

Excellentiæ vestræ litteras, post illas quas legati vestri detulerunt, etiam per eos quos frater et coepiscopus noster Sapaudus ad nos direxit, reverenter accepimus, et salutis vestræ, quæ nobis semper optanda est, cognoscentes indicia, gratias divine pietati retulimus, exorantes clementiam ejus ut vos largiflua pietate sua servet incolumes. Litteras autem nostras præfato consacerdoti nostro Sapaudo secundum petitionem vestram direximus, usum pallii pariter concedentes: quia in scrinio ecclesiastico hujusmodi exempla reperimus, quibus ostenditur Arelatensibus episcopis a sanctæ recordationis decessoribus nostris hæc fuisse collata. Propterea salutantes cultu regalibus infulis debito, postulamus ut ita eum atque Ecclesiam ejus gratia excellentiæ vestræ tueatur ac foveat, ne quem per vices nostras augeri propitiante Deo postulastis, in aliqua parte cuiquam Gallicanorum sacerdotum, vel cujuslibet ordinis ecclesiastici personæ, quod non oportet, contemptibilis habeatur; et in eo auctoritatæ sanctæ sedis apostolicæ, et genio vestro, qui pro eo suffragatores acceditis, quod absit, videatur in aliquo derogari. Per incolumem excellentiam vestram Deus noster custodiat, domine fili gloriosissime atque præcellentissime.

EPISTOLA XIII (olim XIV).

AD CHILDEBERTUM REGEM.

De Sapaudo Arelatensi, qui contra sedis suæ privilegium alterius episcopi judicium subire jussus fuerat.

Domino filio gloriosissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius.

Cum celsitudini vestræ multa dona misericordia divina contulerit, pro amore tamen quem Ecclesiæ ejus sinceriter exhibetis (Nicol. II, epist. 8, ad Nic.

imper. Græcorum), fecit vos multis regnantibus clariores: quoniam inter alias regni vestri curas pro tranquillitate sanctæ Ecclesiæ præcipuam sollicitudinem vos certum est exhibere. Quæ cum ita sint, miramur quia quantum nobis præsentium portitorum suggestio patefecit, passi estis subripi vobis Sapaudum fratrem et coepiscopum nostrum, Arelatensis civitatis antistitem, cujus Ecclesia in regionibus Gallicanis primatus privilegio et sedis apostolicæ vicibus decoratur, ad petitionem episcopi ab ipso ordinati, in iudicium sequentis civitatis episcopi, quod nulla ecclesiastica lege vel ratione conceditur, iudicandum iuberetis occurrere; ut ipso de concubatu loci sui præiudicio conquerente, illum qui usurpavit necesse sit de illicita presumptione culpam (*Hincmarus, ep. 6, c. 15*). Pro quibus, Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus ut si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter ampuetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur. Et huiusmodi causis sollicitam vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra ecclesiasticas regulas potentibus concedatis: quia, quod bene cognitum est religiosæ menti vestræ, non aliter Deo nostro recte potest regalis devotio famulari, nisi providentia eius ecclesiasticorum ordinum servetur integritas. Incolumitatem excellentiæ vestræ Deus noster custodiat, domine illi gloriosissime atque præcellentissime.

EPISTOLA XIV (olim XV).

AD SAPAUDUM ARELATENSEM.

De epistola sua, quam de fide catholica ad regem ante scripsit. Commendat Romanos qui hostium metu eo confugerunt; iterumque de vestibus in urbem militandis.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

Tanta nobis est circa personam tuæ fraternitatis affectio, ut nullas occasiones transire silentio patiamur. Denique veniente illuc Petro urbis negotiatore, præsentia curavimus ad fraternitatem tuam scripta dirigere, desiderantes ut de incolumitate quoque vicissim datis opportunitatibus agnoscamus. Atque ideo salutantes fraterno charitatis amore, indicamus propitiante Domino circa nos omnia prospere geri. Et hortamur ut, si epistola quam per diaconum atque subdiaconum fraternitatis tuæ ad excellentissimum filium nostrum Childebertum regem direximus, in qua de institutis beatissimorum Patrum nostrorum fidem catholicam nostro per Dei gratiam sermone depronpsimus, tam ipsi gloriosissimo regi quam charitati tuæ vel aliis fratribus coepiscopis nostris placuit, rescripta tuæ charitatis celerius agnoscamus. Præterea commendamus specialiter dilectioni tuæ Romanos qui hostilitatis metu confugerunt, ut solatium fraternitatis tuæ, et continentiam qualem peregrinatio eorum possit inveniant; quos etiam filie

A nostro magnificèntissimo viro patricio Placido, genitori tuo, ex nostra persona volumus commendari: ut in sua continentia recognoscant quantum apud charitatem tuam eis commendatio nostra profuerit. Sed et illud ad commemorationem tuæ fraternitatis adducimus, ut sicut jampridem scripsimus, vestes quæ pauperibus erogentur, id est cucullas, et tunicas, atque saga, de eo quod pro pensionibus ecclesiasticarum possessionum nobis domus filius noster Placidus directurus erat, comparari faciatis, et ad portum Romanum, Deo propitiante, dirigere; quatenus sollicitudinem nostram ex parte aliqua relevetis: quia tanta egestas et nuditas in civitate ista est, ut sine dolore et angustia cordis nostri homines quos honesto loco natos idoneos noveramus, non possumus aspicere. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data idibus Aprilis, anno 16 post consulatum Basilii viri clarissimi.

EPISTOLA XV (olim XVI).

AD CHILDEBERTUM REGEM.

Mittit confessionem fidei suæ, monetque ut caveat ne qua in Galliis per hæreticos excitari discordia sinit.

Domino filio gloriosissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius episcopus.

Humani generis Salvator ac Dominus discipulos suos docens, ait: *Non est voluntas Patris vestri, qui in cælis est, ut unus saltem pereat de pusillis (Matth. xviii)*: de quibus nec scandalizari quemquam sine magni asserit comparatione supplicii. Cum igitur etiam de pusillis ista forma præcepti sit, quanto nobis studio ac labore satagendum est ut pro atterendo suspicionis scandalo obsequium confessionis nostræ regibus ministremus; quibus nos etiam subditos esse sanctæ Scripturæ præcipiunt! Veniens etenim Rufinus vir magnificus, legatus excellentiæ vestræ, confidenter a nobis, ut decuit, postulavit, quatenus vobis aut beata recordationis papæ Leonis tomam a nobis per omnia conservari significare debuissemus, aut propriis verbis nostræ confessionem fidei destinare. Et primam quidem petitionis ejus partem, quia facilius fuit, mox ut dixit, implevimus; meque in omnibus prædicti præsulis tomam pro catholice fidei assertionem conscriptum, Deo propitio, custodire, manus nostræ ad vos professione signavimus. Ut autem nullius delaceps, quod absit, suspicionis resideret occasio, etiam illam aliam partem quam memoratus vir illustris Rufinus admonuit facere, mutavi; scilicet propriis verbis confessionem fidei quam tenemus, exponens. Definitiones quoque de eadem catholica fide quæ in quatuor sanctis conciliis statutæ sunt, sed et memorati pontificis, quas universalis semper tenuit ac tenet Ecclesia, nos cum Dei auxilio tenere atque defendere, præsentem ad excellentiam vestram colloquio intinandum necessario iudicavi.

FIDES PAPÆ PELAGII.

Credo igitur in unum Deum, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum: Patrem scilicet omnipotentem,

sempiternum, ingentum; Filium vero ex ejusdem Patris substantia vel natura genitum ante omne

omnino vel temporis, vel cujusquam initium, de omnipotente omnipotentem, æqualem, consempternum et consubstantialem genitori. Spiritum quoque sanctum omnipotentem, utriusque, Patri scilicet ac Filio æqualem, consempternum atque consubstantialem; qui ex Patre intemporaliter procedens, Patris est Filiique Spiritus. Hoc est tres personas, sive tres subsistentias unius essentiae sive naturæ, unius virtutis, unius operationis, unius beatitudinis atque unius potestatis; ut trina sit unitas, et una sit Trinitas, juxta vocis dominicæ veritatem, dicentis: *Ite; docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. xviii)*. In nomine, inquit, non nominibus, ut et unum Deum per indistinctum divinæ essentiae nomen ostenderet, et personarum discretionem suis demonstratam proprietatibus edoceret: quia dum tribus unum deitatis nomen est, æqualitas ostenditur personarum; et rursus æqualitas personarum nihil extraneum, nihil accedens in eis permittit intelligi: ita ut et unusquisque eorum verus perfectusque sit Deus; videlicet ex plenitudine divinitatis nihil minus in singulis, nihil amplius intelligatur in tribus. Ex hac autem sancta, et beatissima, atque consubstantiali Trinitate, credo atque confiteor unam personam, id est, Filium Dei pro salute humani generis novissimis temporibus descendisse de cælo, nec patriam sedem, nec mundi gubernacula relinquente; et sancto Spiritu superveniente in beata Virgine Maria, atque obumbrante ei virtute Altissimi, eundem Verbum ac Filium Dei in utero ejusdem sanctæ Virginis Mariæ clementer ingressum, et de carne ejus sibi unisse carnem animæ rationali et intellectuali animatam: nec ante creatam esse carnem, et postea supervenisse Filium Dei; sed, sicut scriptum est, *sapientia ædificante sibi domum (Prov. ix)*, mox carnem in utero Virginis, mox Verbi Dei carnem factam, exindeque sine ulla permutatione aut conversione Verbi carnisque naturæ, Verbum ac Filium Dei factam hominem unum in utraque natura, divina scilicet et humana, Christum Jesum Deum verum, eundemque verum hominem processisse, id est natum esse, servata integritate maternæ virginitatis: quia sic eum virgo permanens genuit, quem admodum virgo concepit. Propter quod eandem beatam virginem Mariam Dei Genitricem verissime confitemur: peperit enim incarnatum Dei Verbum. Est ergo unus atque idem Jesus Christus verus Filius Dei, et idem ipse verus filius hominis perfectus in deitate, et idem ipse perfectus in humanitate; ut pote totus in suis, et idem ipse totus in nostris; sic per secundam nativitatem sumens ex homine matrem quod non erat, ut non desisteret esse quod per primam, qua ex Patre natus est, erat. Propter quod cum ex duabus et in duabus, manentibus indivisis inconfosisque credimus esse naturis. Indivisis quidem, quia et post assumptionem naturæ nostræ unus Christus Filius Dei permansit et permanet: inconfosis autem, quia sic in tuam personam atque

subsistentiam adunatas credimus esse naturas, ut utriusque proprietate servata, neutra converteretur in alteram. Ac propterea, sicut sæpe diximus, unum eundemque Christum esse verum Filium Dei, et eundem ipsum verum filium hominis confitemur, consubstantialem Patri secundum deitatem, consubstantialem nobis eundem secundum humanitatem; per omnia nobis similem absque peccato; passibilem carne, eundem ipsum impassibilem deitate. Quem sub Pontio Pilato sponte pro salute nostra passum esse carne confitemur, crucifixum carne, mortuum carne, resurrexisse tertia die glorificata et incorruptibili eadem carne, et conversatum post resurrectionem cum discipulis suis, ac multis modis evidenter eis ostendisse sui corporis veritatem; et quadragesimo die videntibus eisdem discipulis ascendisse in cælos; sedere etiam ad dexteram Patris. Quem credo et confiteor, secundum testificationem angelorum, sicut ascendit in cælos, ita venturum judicare vivos et mortuos. Omnes enim homines ab Adam usque ad consummationem sæculi natos et mortuos, cum ipso Adam ejusque uxore, qui non ex aliis parentibus nati sunt, sed alter de terra, altera autem de costa viri, creati sunt, tunc resurrecturos esse confiteor, et astare ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bona, sive mala; et justos quidem per largissimam gratiam Dei, ut pote vasa misericordiæ in gloriam præparata, æternæ vitæ præmiis donaturum, in societate videlicet angelorum, absque ullo jam lapsus sui metu sine fine victuros; iniquos autem arbitrio voluntatis propriæ vasa iræ apta in interitum permanentes, qui viam Domini aut non agnoverunt, aut cognitam diversis capti prævaricationibus reliquerunt, in pœnis æterni atque inextinguibilis ignis, ut sine fine ardeant, justissimo judicio traditorum.

Hæc est igitur fides mea et spes mea, quæ in me dono misericordiæ Dei est: pro qua maxime paratos esse debere beatus Petrus apostolus præcipit (*I Petr. m*) ad respondendum omni poscenti nos rationem. Nunc convenit excellentiam vestram pro fervore ejusdem fidei, quam vos in corde habere gaudemus, peculiarem curam per universas Galliæ vestræ regiones impendere, ne illic scandala seminantes, sicut in partibus istis facere conabantur, frontis suæ pro-cacitate impellente discurrant, et alios fratres et coepiscopos nostros, vel creditas eis plebes, ad dissensiones exagitent: quia dum rectæ fidei non sint, dolore oppressionis suæ, ut se ad nutrienda scandala catholicis familiares efficiant, etiam rectam fidem simulant vindicare, maxime apud eos qui fraudes ipsorum et dolos ignorant. Sed Deus, qui gloriam vestram contra inimicos pacis ecclesiasticæ misericorditer hoc tempore præparavit, præstet vos ita sollicitos et circumspectos existere, ut non prævaleant intra sata sanctæ Ecclesiæ in illis partibus locorum suorum semina maligna jactare. Perincolum excellentiam vestram Deus noster custodiat, domine filii gloriosissime atque præcellentissime.

EJUSDEM PELAGII PAPÆ I EPISTOLÆ,

SEU POTIUS FRAGMENTA LUCÆ HOLSTENII STUDIO PRIMUM E TENEBRIS VINDICATA.

Pelagius Joanni Patricio caburtario, inter cætera. **A** *Idem Pelagius Viatori et Pancratio illustribus, inter cætera.*

Pudenda, ita ut dicam, rapina in divisione est non consecratus, sed execratus episcopus. Si enim ipsum nomen consecrationis rationabili ac vivaci intellectu discutimus, is qui cum universali detrectat consecrari Ecclesia, consecratus dici vel esse nulla ratione poterit. Consecrare enim est simul sacrare. Sed ab Ecclesiæ visceribus divisus, et ab apostolicis sedibus separatus execrat ipse potius, et non consecrat. Jure ergo execratus tantum, non consecratus poterit dici, quem simul sacrare in unitate conjunctis membris non agnoscit Ecclesia. Videamus tamen utrum vel ipsarum consuetudinem partium in sua ordinatione conservaverint. Nempe is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate vel difficultate itineris ab apostolico onerosum illis fuerat ordinari, ipsi se invicem Mediolanensis et Aquileiensis ordinare episcopi debuissent: ita tamen ut in ea civitate in qua erat ordinandus episcopus, alterius civitatis pontifex occurrere debuisset; ut et ordinandi electio a præsentis ordinatore, ex consensu universalis cui præficiendus erat Ecclesiæ, melius ac facilius potuisset agnosci; et in sua qui ad episcopatum provehendus erat, nec tamen ordinatori suo subdendus fuerat, ordinaretur Ecclesia. Noli catholicam semper mentem aliqua schismaticorum communionem polluere. Unum Christi corpus, unam constat esse Ecclesiam. Divisum ab unitate altare veritatem Christi corpori non potest congregare; toleranda sunt in compage corporis positorum etiam illa nonnunquam vitia quæ pro unitate interdum parcentes resecare non possumus. Quia et evangelicum agricolam (*Joan. xv, 1*), minus afferentem fructum palmitem, si tamen in vite maneat, purgare posse noster Salvator edocuit: abscissum autem a vite palmitem nisi igni ad comburendum aptum esse non posse, ejusdem cœlestis magistri veritate didicimus (*Ibid.*). Noli ergo eorum qui igni apti sunt, non consecrationi, sed execrationibus consentire. Nec existimes illos vel esse vel dici Ecclesiam posse. Etenim cum, sicut diximus, Ecclesia una sit, cui in Canticis canticorum dicitur: *Una est columba mea (Cant. vi)*; nullam aliam esse constat nisi quæ in apostolica est radice fundata: a quibus ipsam fidem in universo propagatam orbe non potest dubitari. Quod vobis licet notissimum omnino sit, beati tamen Augustini testimonio comprobemus. Audite quid in quodam opere suo præclarissimus doctor dicat Ecclesiæ; ait enim: *Quod si nullo modo recte dici potest Ecclesia in qua schisma est; restat ut quoniam Ecclesia nulla esse non potest, ea sit quam in sedis apostolicæ per successiones, episcoporum radice constitutam, nullorum hominum malitia, etiamsi nota excludi non possit, sed pro ratione temporis toleranda judicetur, ullo modo valeat extinguere.*

A schismaticorum sacrificiis, potius autem sacrilegiis abstinere debetis. Schisma siquidem ipsum, quod Græcum nomen est, scissuram sonat. Sed in unitate scissura esse non potest. Non ergo unitati communicant qui schismaticis communicant. Partes sibi ipsi fecerunt, et ab eo quod unum est, ut apostoli Judæi jam verbis loquar, *semetipsos segregantes, spiritum non habent (Jud., 9)*. Quibus omnibus illud efficitur, ut quia in unitate unum non sunt, ut quia in parte esse voluerunt, ut quia Spiritum non habent corporis Christi, sacrificium habere non possint. Non autem nobis nunc illa quæstio est, utrum tolerare malos, sed utrum debeamus schismaticis sociari. Si etiam ipsi, licet in suo sensu abundantes, intra materna tamen positi viscera quærerent veritatem, a nobis repellendi non erant, donec apud eos ratione duce rei veritas claruisset. Sed quia se ab universali Ecclesia dividerunt, sicut beatus Augustinus ait, omnis catholicus securus eam partem detestatur, cui Ecclesiam universalem apostolicis sedibus roboratam non communicare cognoscit. Nec enim levigat crimen eorum, magis vero auget, quod eos diu restitisse dixistis, ne apostolicis communicantes sedibus in sua communionem reciperent. In hoc enim dum et illi culpandi sunt, qui communicare talibus voluerunt, multo magis tamen illi execrandi sunt, qui non solum in sacerdotibus communionem apostolicarum sedium, verum etiam in ipsis laicis spreverunt. Sed nec illud eis prodest quod eos in eisdem litteris vel ignorantia rationis, vel simplicitate intellectus sui a nostra se communionem suspendisse perhibetis. Idipsum enim magis est, propter quod schismatici sunt: quia non eos diversa sentiendi iudicium, sed quædam apud se delata, sibi tamen incognita metuentes, et contra apostolicam sedem temere credentes, pessima divisit opinio. Quod schisma specialiter esse beatus denuntiat Augustinus dicens de talibus: *Qui adversum auctoritatem illarum Ecclesiarum quæ apostolicas sedes et epistolas accipere meruerunt, temere credit, immanissimum schismatis crimen a se propulsare non poterit.* Ad summam, aut illos Ecclesiam esse creditis, et cum duæ Ecclesiæ esse non possint, nos, quod absit, schismaticos judicabitis; aut si veram in apostolicis sedibus esse constat Ecclesiam, et illos ab unitate divisos cognoscite, et communionis quæstionem esse sublatam, quam veram nisi in unitate constat esse non posse. Noli ergo, quasi nulla schismaticorum atque Ecclesiæ differentia sit, velle indifferenter utrorumque sacrificiis sociari. Non est Christi corpus, quod schismaticus conficit, si veritate duce dirigimur. Nec enim divisum esse Christum poterit quisquam sine Apostoli reprobatione confingere. Unam, ut sæpe dictum est, quæ Christi

corpus est, constat esse Ecclesiam, quæ in duæ velin A
plura dividi non potest. Si, ut enim cum ab ea
quisque recesserit, esse desistit Ecclesia. Unum Hieru-
salem templum est: idolis necesse est ut immolet
qui semetipsum diviserit.

Idem Pelagius Valeriano patricio, inter cætera.

Istud est quod a vobis poposcimus, et nunc iterum
postulamus, ut Paulinum Aquileiensem pseudoepi-
scopum, et illum Mediolanensem episcopum ad clem-
entissimum principem sub digna custodia dirigatis,
et iste qui episcopus esse nullatenus potest, quia
contra omnem canonicam consuetudinem factus est,
alios ultra non perdat, et ille qui contra morem an-
tiquum eum ordinare præsumpsit, debite canonibus
vindictæ subiaceat. Sed nec licuit aliquando nec lice-
bit particularem synodum ad dijudicandum genera-
lem synodum congregati. Sed (*Ivo, p. iv, cap. 239*)
quotiens aliqua de universali synodo aliquibus dubi-
tatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intel-
ligunt rationem, aut sponte hi qui salutem animæ suæ
desiderant ad apostolicas sedes pro recipienda ratione
convenient, aut si forte, sicut de talibus dictum est,
*peccator cum venerit in profundum malorum, contem-
nit (Prov. xviii, 3)*, ita obstinati et contumaces existi-
erint, ut doceri non velint, eos ab eisdem apostoli-
cis sedibus aut attrahi ad salutem quoquomodo necesse
est, aut ne aliorum perditio esse possint
secundum canones per sæculares opprimi potestates.
Nec in hac parte vos hominum vaniloquia retardent
dicentium, quia persecutionem Ecclesia faciat, dum
vel ea quæ committuntur reprimat, vel animarum salu-
tem requirit. Errant huiusmodi rumoribus fabulatores
(*Ivo par. x, cap. 95*). Non persequitur nisi qui ad
malum cogit. Qui vero malum vel factum jam punit,
vel prohibet ne fiat, non persequitur iste, sed diligit.
Nam si, ut illi putant, nemo nec reprimendus a malo
ad bonum est, humanas et divinas leges necesse est
evacuari; quæ et malis poenam et bonis præmia ius-
titiæ suadente constituunt. Malum autem schisma
esse, et per exterarum etiam potestates huiusmodi ho-
mines debere opprimi, et canonicæ Scripturæ auctori-
tatis, et paternarum regularum nos veritas docet.
Quisquis ergo ab apostolicis divisus est sedibus, in
schismate eum esse non dubium est, et contra uni-
versalem Ecclesiam altare conatur erigere. Sed quid
de talibus insertus Chalcedonensi synodo canon statu-
at (*Act. 4, canon. ant. 5*), gloria vestra consideret,
ubi post alia sic dicit: Qui a communione seipsum
suspendit, et collectam facit, et altare constituit, et
noluerit vocanti episcopo consentire, et noluerit
eidem acquiescere, neque obedire primo et secundo
vocanti, hunc omnino damnari, nec unquam vel
orationem mereri, nec recipere eum posse honorem.
Si enim permanserit turbas faciens [et seditiones
Ecclesiæ, per exteram potestatem tanquam seditio-
sum comprimere. Et beatus Augustinus de talibus dicit:

*Multa etiam cum invidiis benigna quadam asperitate
plectendis agenda sunt; quorum potius utilitati consu-
lendum est quam voluntati. Nam in corripiendo filio
quantumvis asperere, nunquam paternus amor amittitur.*

*fit tamen quod vollet, ut doleat, qui etiam invitatus vi-
detur dolore sanandus.* Ecce videtis quemadmodum
tanti testimonio Patris non persequatur coercendo
talia, sed diligit emendando tales semper Ecclesia.
Facite ergo etiam vos, quod scientes intentionem
Christianitatis vestræ frequenter hortamur; et dato
operam ut talia fieri ultra non liceat, sed etiam,
quod vobis non facillimum esse non dubito, hi qui
talia præsumpserunt ad piissimum principem sub
digna custodia dirigantur. Recolere enim debet cel-
situdine vestra quid per vos Deus fecerit tempore illo
quo, Istriam et Venetias tyranno Totila possidente,
Francis etiam cuncta vastantibus, non autem tamen
Mediolanensem episcopum fieri permisistis, nisi ad
clementissimum principem exinde retulissetis; et
quid fieri debuisset, ejus iterum scriptis recognovis-
setis, et inter ubique ferventes hostes, Raveunam
tamen, et is qui ordinabatur et is qui ordinaturus
erat, providentia culminis vestri deducti sunt.

Pelagius Cethego patricio.

Quod de ordinando Ecclesiæ Catanensi episcopo
salubris electione iudicii fieri desiderastis, agnovimus,
confestim sequenti die eum juxta morem dis-
cutientes, tertio quo venit die episcopum consecrare
curavimus. Simili quidem modo et de Syracusanæ
urbis antistite optaveramus in ipso initio gloriæ ve-
stræ desiderii obedire, nisi nos multiplex ratio ipsius
non paucis temporibus ordinationem differre sacer-
dotii cogisset; ob hoc quod vel personæ qualitas, et
sicut vos melius nostis, vel superstes uxor, aut filii
per quos ecclesiastica solet periclitari substantia,
nostros animos diutius ab ejus ordinatione suspen-
derent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet,
intero pene anno distulimus; opinantes quod melius
Syracusanorum provenire electio potuisset. Sed quia
in voluntatis suæ proposito irrevocabiliter perstite-
runt, et nullus est alius in eadem repertus Ecclesia,
nisi longioribus adhuc temporum differretur spatiis,
ne paulo amplius insanirent, sicut filii nostri magni-
fici viri prætoris testificatione didicimus, inter huius-
modi ambiguitates illud co. sultius judicavimus faci-
endum, ut congrua providentia, causam propter
quam principalis constitutio habentes filios et uxores
ad episcopatus prohibet ordinem promovere, salva dis-
positione concilii muniremus. Qua de re summo studio
D ab eodem priusquam a nobis eum contingeret
ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam
et suam fateretur quantula esset præsentis temporis
habita rerum descriptione substantiam, et nihil un-
quam per se, aut per filios, aut per uxorem, sive per
quamlibet propinquam, aut domesticam, vel extra-
neam forte personam, de rebus usurparet Ecclesiæ;
et universa sui episcopatus quæsitâ tempore Ecclesiæ
dominio sociaret; nihil ultra id quod modo descrip-
tum est, illis suis vel hæredibus relicturus.

Pelagius Eleutherio episcopo (C. Deusd., l. iii, c. 40.)

Maximus diaconus Ecclesiæ dilectionis tuæ nobis
suggessit, in fundo qui appellatur Pancellus, orato-
rium se pro sua devotione fundasse, quod in honore
beatæ Cantianæ martyris desiderat consecrare. Et

ideo, frater charissime, si in tua diocesi memorata **A** *Pelagius Joann comiti patrimonii, post cætera. (Ib., c. 114).*
 constructio jure consistit, et nullam corpus ibidem
 constat humatum, percepta prius donatione legitima
 vel possessione illa et illa, præstantes liberos a fisca-
 libus titulis solidos tot, gestisque municipalibus alle-
 gatis, prædictum oratorium absque missis publicis
 solemniter consecrabis; ita tamen ut in eodem loco
 nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec
 presbyterum constituas cardinalem: sed quotiens
 missas ibi fieri forte maluerit, a dilectione tua pres-
 byterum noverit postulandum, quatenus nihil tale a
 quolibet alio sacerdote ullatenus præsumatur.

Pelagius Asterio episcopo. (Ib., c. 10.)

Vindimius abbas petitorii nobis insinuatione sug-
 gessit, quod habetur in subditis, juxta muros civi-
 tatis Salernitanæ intra monasterium suum oratorium **B**
 se pro sua devotione fundasse, quod in honore bea-
 torum martyrum Chrysanthi et Darix desiderat con-
 secrari. Et ideo, si nullum corpus ibidem constat hu-
 matum, prædictum monasterium absque missis con-
 secrabis; ita tamen ut si fundator prædictus missas
 ibidem fieri forte maluerit, a dilectione tua presby-
 terum noverit postulandum.

*Pelagius Viventio Neapolitano, Gemino Puteolano, et
 Constantio Misenati episcopis, post cætera. (Ib., c.
 112.)*

Et ideo charitati vestræ præsentium decretorum
 tenore mandamus, ut exsequente Constantino sedis
 nostræ defensore, clerum vel cives Ecclesiæ Pari-
 siensis, et e diverso Ecclesiæ Vulturinæ, vel Vici
 Feniculensis ad vestrum faciatis convenire judicium,
 et ex scripto sententiam coram partibus deferatis;
 antedicto sedis nostræ defensore modis omnibus exse-
 quente, ut quæ statuta fuerint effectui mancipentur.

*Pelagius Benegesto defensori, post pauca. (Ibid., c.
 113.)*

Propter quod experientia tua præsentis auctoritate
 mandamus, ut quibus in causis quælibet ecclesiastici
 officii persona loco petitoris existit quemdam laicum
 pulsatura, apud provinciæ judicem suas proponere
 non desinat actiones. In his vero negotiis in quibus
 ecclesiastici officii persona pulsatur, totius summo
 pulsationis obstaculo ad episcopi vel episcoporum
 in loco ubi quæstio vertitur constitutorum occurrat
 indifferenter examen, nullis causæ dictionem frus-
 trationibus declinando: quatenus omne negotii me-
 ritum de sola veritate sua, solisque legibus discep-
 tatum, cleri proveniente sententia terminetur. Anni-
 tente quoque executione tua, ut quæ statui contige-
 rint, effectui mancipentur: nulla ad nos de cujusquam
 ecclesiastici pulsati contumacia deinceps querimonia
 reditura, per quam non solum contumaces excessus,
 verum tua quoque negligentia sit plectenda.

Gloria igitur vestra secundum bonitatis consuetum
 morem, filio nostro Luminoso presbytero solatia in
 præfato itinere, quibus tute ad destinatum locum
 pervenire valeat, subministret. Sed et commendare
 eum dignemini illic hominibus vestris, ut etiam ibi
 vestris fultus auxiliis, injuncti sibi negotii facilius
 possit terminum recipere.

Pelagius Anilano comiti, post pauca. (Ibid., c. 115.)

Petrum filium nostrum apostolicæ sedis presbyte-
 rum ad corrigenda ea quæ in quæstionem veniant
 duximus dirigendum; faciliorem omnium causarum
 futurum esse judicantes exitum, si illum ab aposto-
 lica contigisset publice sede transmitti, qui et rei
 merito, et pro charitatis vinculo potestatis publicæ
 juvaretur auxiliis. Sic enim et canonum et legum
 statuta nos admonent ut et doceantur humiles et su-
 perborum spiritus comprimantur. Quia nunquam
 mentibus desperatis et doctrina sine potestate con-
 temnitur, et dominantis vim habere creditur potestas
 sine ratione doctrinæ. Huic autem, ut possint ea quæ
 jussa sunt facilius Domino adjuvante compleri, Pro-
 jectum notarium sedis nostræ adjungeudum esse cre-
 didimus, ut participato consilio, quæ rationabilia sunt
 exsequi non moreantur. Salutantes igitur paternæ cha-
 ritatis alloquio, ut prædictis in omnibus quæ vel ad
 ecclesiasticam unitatem, vel ad correptionem exces-
 suum pertinent, feratis auxilium postulamus.

*Pelagius Elpidio Catanensi episcopo, inter cætera.
 (Ib., c. 110.)*

Sicut unumquemque clericorum tuorum ecclesias-
 ticis utilitatibus vel dispositionibus dilectionis tuæ
 pro eadem Ecclesia usque ad justitiæ legumque ratio-
 nem procedentibus fideliter obedire prospexeris, ita
 dilectionis tuæ effectu continuas secundum fidem di-
 ligentiamque suam uniuscujusque merita prose-
 quendo.

Pelagius Laurentio episcopo Centumcellensi.

Principali devotissimorum militum, qui illic in ci-
 vitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos
 directa sacram insinuant se clementissimi principis
 impetrasse, quæ eis presbyterum, diaconum, et sub-
 diaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur di-
 lectionem tuam ut personas ipsas videas, et diligen-
 ter inquiras, ne aliquid contra canones commisissent;
 et si eos inculpabiles reppereris, et vitæ ipsorum lau-
 dabile testimonium videris, veniente mediana septi-
 mana Paschæ, si Dominus voluerit, et si vixerimus,
 unumquemque per officia quæ prædiximus promovere
 non differas. Caveat sibi presbyter ille nunquam se
 sine nostri et tui nominis recitatione sacra mysteria
 celebrare.

FRAGMENTA EPISTOLARUM PELAGII I.

(Ex Collectione Deusdedit.)

Pelagius Melleo subdiacono, inter cætera ¹.

Notariorum sedis nostræ insinuatione didicimus, quod nullius indictionis a tempore quo tibi primum Ecclesiæ patrimonium constat esse commissum, usque hactenus ratiocinia sint derissa, ea sint necessario dispungenda, ut quid ecclesiasticis utilitatibus debeatur, vel quida quoquam usurpatum sit, fidei inspectione cognoscere valeamus; et tu, vel hæredes tui in futuro tempore securitate plenaria communiti, nullas possitis inquietudines sustinere.

Pelagius Mauro episcopo Prænestino, inter cætera.

Didicimus de patrimonio Hilviade annis quidem de prima, secunda et tertia indictionibus, Ampliato quondam presbytero et Stephano diacono vices pontificis in urbe R. agentibus, quod exegisti fide media persolvisses. De quarta vero indictione secundum ordinationem filii nostri viri religiosi Narsæ sacri palatii filiis nostris Dulcitio, Felici atque Spanni presbyteris, quod exactum fuerat, intulisse. Supervenientibus vero nobis et per Dei gratiam ordinatis intulisti de eodem quarta indictione. *Et infra.* Ideoque supplicante dilectione tua ex omnibus superscriptis præteritis vi indictionibus fraternitatem tuam hac securitate credidimus muniendam, ut nulla charitati tuæ in posterum a quolibet calumnia moveatur.

Pelagius Narsæ patricio Anagnosticon, inter cætera.

Bene noverit excellentia vestra nos habentibus duntaxat hominibus, et nullam nec necessitatem parentibus res dare pauperum nulla ratione præsumere: quia neque hoc vobis placere novimus, neque hoc nostro esse officio conveniens iudicamus.

Pelagius Boetio præfecto prætorio Africæ, inter cætera.

Romana, cui Deo auctore præsidemus, Ecclesia, post continuam 25 et eo amplius annorum vastationem bellicam in Italiæ regionibus accidentem, et pene adhuc minime discedentem non aliunde mihi de peregrinis insulis aut locis clero pauperibusque, etsi non sufficiens, vel exiguum tamen stipendium consequitur.

Pelagius Juliano episcopo Cingulano.

Constat dilectionem tuam intulisse rationibus Ecclesiæ ex præstatione massarum, sive fundorum per Picenum ultra 11 positurorum, quod curæ commissam est, de indictione vii, filio nostro Anastasio argentario, et arcario Ecclesiæ nostræ auri solidos 500. No-

A tavi die in cal. Augusti post consulatum Basili viri clarissimi.

Pelagius Dulcitio defensori, post quædam.

Præterea rationes nobis nescio quas Græcorum more fucatas de vi indictionis pensionibus direxisti, suggerens te per 50 solidos, et pro aliis 60, a diacono Varino, et nescio quo alio casas recollectisse. Et cum tibi cotidie hinc et inde accrescant prædia, tu nobis de pensionibus angustias generas. Non tibi sufficit, quod te a notariis et aliis diversis officis.... vix te liberare potuimus, etc.

Pelagius Vito defensori, inter cætera.

Ideoque præsentī tibi iussione mandamus, ut curam ipsis patrimonii peragere non omittas; sciens quod nos a te jam, et reliquam vi indictionem, et omnes singularum deinceps indictionum a vii exigemus pensiones ut secundum morem et emittas in scripio cautionem, et brevem ejusdem patrimonii possis accipere.

Pelagius Melleo subdiacono (Ite part. viii, cap. 55).

Dulcitia, Ecclesiæ nostræ famula, Tarpeiana massa consistens, hujusmodi querelam suam nostris sensibus intimavit, dicens, quod posteaquam eam, marito suo defuncto, contigit viduari, Celerinus quidam nomine, ex ancilla (ut perhibetur) Ecclesiæ procreatus, diversis blanditiis atque suasionibus præfatam mulieris animos inclinando in suo curasset afficere consortio, ex qua etiam filium procreasset. Nunc autem post conjunctionis suæ non parvum tempus, quippe jam nato et educato filio, nullis (ut perhibetur) rationabilibus causis exstantibus, eandem mulierem deseruisse, atque in eam prosiluisse contumaciam, ut ad declinandam servitutem debitam, curialis sibi nomen audeat usurpare; qui et primam in Ecclesiæ possessione genitam ex colonis Ecclesiæ habuisse memoretur uxorem, ex cujus peculio quemdam agellum dicitur hactenus detinere: sed et alia non pauca in sua fertur habuisse peculio. Quapropter experientia tua, præsentis iussionis vigore suscepto, eodem desento (Sic) Clarentio causæ totius veritatem diligente agnosceas, quæ de memorati persona seu rebus ecclesiastica requirit utilitas, exsequatur; et si eum de ecclesiæ ancilla genitum, vel alio modo legitimo juri Ecclesiæ constat Ecclesiæ obnoxium reperire cum omnibus rebus suis in massam Ecclesiæ festinet revocare; et ei præfatam mulierem, quam sibi ipse ascivit, in consortium sociare, nullatenus habituro de cætero eam relinquendi licentiam.

¹ Aasserunt Ballerini in dissert. præv. ad tom. III Oper. S. Leonis Magni, pag. cccvii.

APPENDIX AD EPISTOLAS PELAGII PAPÆ I.

EPISTOLA XVI (olim I) ¹.

Patrem et Filium unum esse Deum probat.

Pelagius episcopo Vigilio episcopo salutem.

Gaudeo fidei devotione, quod religiosum studium et divinum officium dignanter impendis (S. Leo ep. 35), et maxime quod fidei inimicis æmularis, apostolice sedis quærens exempla. Dilici sane tam per latorem litterarum tuarum, quam et per litteras tuas, quod sint quidam penes vos qui dicentes garrunt, qualiter Pater et Filius unus potest esse Deus (*Ithacius ad Varimadum c. 2*), cum præter Patrem alius non sit Deus qui dicatur ingenuus atque invisibilis. Hi sane, si scirent donum Dei, et veræ fidei regulas intelligerent, nequaquam talia mussitarent. Sed quia non habentes mundum cor, quo videre secreta Dei et intelligere mysteria valeant divina, mundanda sunt prius corda eorum per poenitentiam, ut intelligere postmodum et capere lumen veritatis possint: quibus tamen, ad eorum ac multorum illuminationem, corrigendo talium errorem, apostolica auctoritate respondendum est ita: Quomodo vos Patrem et Filium unum profiteri non vultis? Eos enim nos unum et verum Deum a prophetis et apostolis ostendimus prædicatum, a quibus etiam Spiritum sanctum credimus non esse discretum, Isaias propheta dicente (*Isa. XLIII, XLV*): *Ego sum Deus, et non est alius præter me. Et: Per memetipsum iuro quia exivit ex ore meo veritas, et sermo meus non avertitur revertetur, quia misit inclinabitur omne genu, et omnis lingua jurabit per Dominum, dicens: Justitia et gloria ad eum veniet.* Et ut hoc in testimonio Patrem simul et Filium cognoscas fuisse, Paulum audi dicentem: *Ut in nomine (inquit) Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum; et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris omnibus (Philip. II).* Quod si iste Filius minor est Patre suo, ergo minorata est gloria Patris in Filio. Et ubi est quod in Salomone Scriptura loquitur dicens: *Sicut etiam in conspectu eorum (inquit) magnificatus es in nobis, ita in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscant te sicut et nos cognovimus, quoniam non est Deus præter te, Domine (Eccli. xxxv)?* Diligenter attende, et agnosce Filium esse, qui magnificabitur in judicio, dum venerit vivos et mortuos judicare.

Item Isaias: *Audite, domus Jacob, et residuum domus Israel, qui egredimini ex utero meo, et erudimini a puero usque ad senectutem. Ab initio ego sum, et quousque senescatis, ego sum. Ego vos feci, et ego sustineo. Ego remittam, et ego suscipiam, dicit Dominus (Isai. XLVI).* Et iterum: *Ego sum Dominus Deus, et præter me non est alius Deus, annuntians novissima priusquam fiant, et statim consummata sunt (Ibidem).* Item alibi: *Audi me, Jacob et Israel, quem ego feci. Ego sum Dominus Deus tuus, et non est alius præter me.* Item alibi: *Ego sum Dominus Deus tuus, primus, et ego novissimus, et in ea quæ superventura sunt in novissimo, ego sum (Isa. XLIV).* Item alibi: *Ego sum Deus qui te creavi, qui te adjovi, et communi dextera mea (Psal. XLI).* Et unitatem Patris et Filii assignans, loquitur dicens: *Ego testis vester, dicit Dominus Deus, et puer meus, tu quem ego elegi; ut sciatis et credatis quia ego sum. Ante me non fuit alius Deus, et post me non erit (Isa. XLIII).* Unum hæretice elige et duobus: Aut fatere Patrem et Filium unum Deum, aut si solum Patrem Deum esse contendis, ergo tibi Dominus Jesus Christus Dei Filius non erit Deus, quia scriptum est: *Ante me non fuit alius Deus, et post me non erit (Ibidem).* Si secundum te ita est, cur Apostolus talia prædicat, et eundem Filium,

A Deum super omnia benedictum insinuat? *Quorum patres (inquit) ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula (Rom. IX).* Item Isaias dicit: *Dominus Deus Israel qui liberavit eum de Ægypto. Ego sum primus, et ego post hæc, et præter me non est Deus, sicut ego sum, qui stet et vocet et præparet mihi, ex quo hominem feci in sæculo (Isai. XLIII).* Item alibi: *In te est Deus, et nescibamus: Deus, et non est alius Deus præter te. Tu enim es Deus, et nesciebamus Deus Israel salvator (Isai. XLV).* Unus Deus non sunt Pater et Filius? Quis est hic Deus in quo esse dicitur Deus, præter quem alium Deum non esse propheta sæpenuero singulari protestatur? Et Jeremias: *Hic Deus noster, ait, et non applicabitur alter ad eum, qui invenit omnem scientiæ viam et dedit eam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, et inter homines conversatus est (Baruch III).* Et in Salomone (*Eccli. xxxvi*): *Miserere nobis, Deus omnium, et ostende nobis lumen miserationis, et immitte timorem tuum super gentes quæ non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est aliud Deus nisi tu.* Item ibi: *Domine Deus Israel, non est tibi similis in cælo sursum, neque in terra deorsum (III Reg. VIII).* Et psalm. XVII: *Quoniam quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum nostrum? Et in Genesi: Et pluit Dominus a Domino ignem et sulfur super Sodomam et Gomorrhæam, et evertit civitates illas (Gen. XIX).* Si solus Pater Deus est, qui pluit ignem et sulfur a Domino, ut supradictas civitates everteret, quæso, responde. Et in Deuteronomio: *Dominus solus deducebat eos, et non fuit cum illis Deus alienus (Deut. XXXI).* Et Paulus apostolus: *Verus Deus, qui justificat circumcissionem ex fide, et præputium per fidem (Rom. III).* Et ad Corinthios: *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Et iterum: Non est Deus nisi unus (II Cor. v; I, VIII).* Et ad Galatas: *Mediator autem unius non est; Deus autem unus est (Gal. III).* Et unitatem Patris et Filii et Spiritus sancti monstrans, Ephesius scribens ita confirmat: *Sufferentes invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus (Ephes. IV).* Si enim prædicti hæretici unitatem fidei voluerint simplici corde recipere, ex hoc jam testimonio in uno spiritu possunt simul Patris et Filii unitatem condiscere. Patrem igitur (ut ipse se dicunt invenisse in divinis litteris) genitum proprie positum nec legere possunt penitus, nec probare. Sed quia id ipsum fides exigit Christiana, absque ulla dubitatione ingenuus creditur qui tamen, secundum seriem Scripturarum, in Filio a se genito visus esse monstratur. Apostolus vero Paulus missionem Filii Dei in Spiritu sancto longe ante conspiciens (*Ejusdem Ithacii c. 3*), Romanæ Ecclesiæ scribens, hæc testatus est, dicens: *Quod enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justitia legis impleretur (Rom. VIII).* Cernisne, quoniam Filius non secundum deitatem a Patre missus est, sed secundum carnem, quam clementer et pie pro nobis assumere non dedignatus est? Nam quod semetipsum, eximantia majestatis suæ potentia, idem se Filius miserit, Apostolus contestatur, dicens: *Semetipsum exinavit, formam servi accipiens. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Philip. II).* Et Isaias: *Non legatus, neque angelus, sed ipse Dominus veniet, et subsabit vos (Isai. XXXIII).* Item ibi: *Palam apparui non quærentibus meam (Isai. LXY).* Et in Jeremia: *Dereliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, et veni, et factus*

¹ Inpostoris audaciam multa arguunt.

sum illis in opprobrium (Jer. xii). Et in Michæa: *Ecce Dominus veniet, et commovebuntur montes sub eo* (Mich. i). Et in Zacharia: *Gaude et exsulta, filia Sion, quia ecce ego venio, et commorabor in medio tui, dicit Dominus* (Zach. ii). Et Apostolus ad Timotheum: *Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Jesus Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere* (I Tim. i). Et Malachias: *Ecce subito veniet in templum suum Dominus quem vos queritis, et angelus testamenti quem vos vultis* (Malach. iii). Et in Evangelio: *Non veni vocare justos, sed peccatores in pœnitentiam* (Matth. ix; Marc. ii). Item: *Quid nobis, et quid tibi, Jesu Fili Dei? venisti ante tempus perdere nos* (Marc. i)? Item ibi: *Venit Filius hominis quærere, et salvum facere quod perierat* (Luc. xix). Ibi item: *Ego veni, ut vitam habeant, et abundantius habeant* (Joan. x). Item ibi: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de celo Filius hominis, qui est in celo* (Joan. iii). Nunquid in his tantis ac talibus testimoniis, quibus se Filius Dei a semetipso venisse, dum [F. leg. non loco dum] manifestum est eum qui carnem nostram dignanter assumpsit, voluntarie et non ab alio missum, advenisse? Nam qui in Patre manens, ubique potentia sua consistit, qui in Patre mitteretur, omnino

non habuit. Scimus enim quoniam nulla pars cœlorum ac terræ a conspectu Patris excipitur, ubi secundum eos a patre Filius mitteretur. Interim vero dei operam (quam fieri potest) tua dilectio (S. Leo, ep. 32), ut omnibus Ecclesiæ filiis innotescat, quid contra impium sensum evangelicam doctrinam et apostolicam prædicemus: quia licet plene, quæ semper fuisset atque esset catholicorum sententia, scripserimus, tamen nunc quoque ad confirmandas omnium mentes non parum exhortationis addimus. Memor enim sum me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cujus a Domino Jesu Christo est glorificata confessio (Matth. xvi), et cujus fides omnes quidem hæreses destruit, sed maxime impietatem præsentis erroris expugnat. Et intelligo aliter mihi non licere quam ut omnes conatus meos ei cause, in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam. Ne autem aliqua negligentia occasione scripta nostra ad vos non potuerint pervenire, exemplaria eorundem nunc mittenda credimus, ut nullo modo fidei quam defendimus, prædicatio vestræ doctrinæ notitiæ subtrahatur. Data quinto nonas Maii, Joanne et Narsete a viris clarissimis consulibus¹.

¹ Mendax consulum adnotatio.

² Nota consularis in fine addita hanc epistolam de fide suspectam reddit. Cum vetera quæque monumenta signata ubique reperiantur post Basilii consulum toties repetitum, plane significatur nullum alium interea consulem esse creatum. Apud Cassiodorum reperitur consulatus Basilii vicies repetitus.

Quod si Narsetis vel aliorum consulatus post Basilii consulatum fastis interpositus fuisset, certe non ab illo ultimo consulatu Basilii tot anni post ejus consulatum inscripti reperirentur, sed post consulatum Narsetis et Joannis. Sev. Binus.

(*) Plura poterat ex Baronio mutuari Binus, sed verus est ut in Mercatoris su. innoturas incurreret.

ANNO DOMINI DLX.

MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS SENATOR, VIVARIENSIS ABBAS.

epistola dedicatoria.

ILLUSTRISSIMO VIRO MICHAELI LE TELLIER FRANCIE CANCELLARIO.

Cum publicandi libri omnes ad te, tanquam ad sortis suæ arbitrum, communi lege referantur, vir illustrissime, unus omnium suo quasi jure securus, absque veniæ præfatione in sinum tuum convolat Cassiodorus Senator, qui dudum in animum tuum totus penetravit, illapsus, transfususque est. Hunc quippe decursi honorum gradus, inculpati mores, vitæ genus, gratia principis ac vulgi studium ita similem tui effecerunt, ut qui Cassiodorum laudaverit, Tellerium laudare videatur. Is primum ab Odoacre rege comitivæ privatarum ac sacris largitionibus; tum a Theodorico variis provinciis, dein prætorio præfectus, eidemque ab epistolis, secretis et mandatis; patriciatus demum et consulatus honorem promeruit. Quid horum omnium sub Ludovico Justo non explevit, aut sub Ludovico Magno non prætergressus est Tellerius? Uterque porro non fragili felicitate proventus, fortunæ ludo ad apicem fascium re-